

WARUNKOWE PRZEDTERMINOWE ZWOLNIENIE Z ODBYCIA RESZTY KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI A OGÓLNE DYREKTYWY WYMIARU KARY

KRZYSZTOF KMAK*

DOI: 10.26399/iusnovum.v15.3.2021.21/k.kmak

Zgodnie z art. 77 § 1 kodeksu karnego¹ skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary tylko wtedy, gdy jego postawa, właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie stosował się do orzeczonego środka karnego lub zabezpieczającego i przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa. Poważne wątpliwości budzi kwestia, czy art. 77 § 1 k.k. w sposób wyczerpujący określa przesłanki warunkowego zwolnienia²,

* mgr, doktorant na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, aplikant prokuratorski, e-mail: krzysztofkmak@interia.pl, ORCID: 0000-0002-7173-1076

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2019 r., poz. 1950 ze zm.), dalej jako: k.k.

² Tak np. postanowienie SA w Lublinie z dnia 24 kwietnia 2010 r., II AKz w 291/10, LEX nr 593380; postanowienie SA w Lublinie z dnia 8 października 2008 r., II AKz w 743/08, LEX nr 500235; postanowienie SA w Lublinie z dnia 15 kwietnia 2009 r., II AKz w 285/09, LEX nr 508303; postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 grudnia 2007 r., II AKz w 1075/07, LEX nr 357121; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 24 stycznia 2007 r., II AKz w 76/07, LEX nr 250067; postanowienie SA w Lublinie z dnia 2 października 2006 r., II AKz w 768/06, LEX nr 229387; postanowienie SA w Lublinie z dnia 28 grudnia 2005 r., II AKz w 880/05, LEX nr 166038; postanowienie SA w Krakowie z dnia 19 sierpnia 2005 r., II AKz w 521/05, LEX nr 158571; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r., II AKz w 685/04, LEX nr 149692; postanowienie SA w Lublinie z dnia 7 listopada 2001 r., II AKz w 563/01, LEX nr 53488; postanowienie SA w Krakowie z dnia 6 czerwca 2001 r., II AKz w 189/01, LEX nr 49589; postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2000 r., II AKz w 202/00, LEX nr 42948; postanowienie SA w Krakowie z dnia 20 października 1999 r., II AKz w 441/99, LEX nr 38624; postanowienie SA w Warszawie z dnia 6 października 1998 r., II AKz w 14/98, LEX nr 34819; postanowienie SA w Białymstoku z dnia 31 stycznia 2013 r., II AKz w 43/13, LEX nr 1271803. Pogląd ten zaakceptowali również np. R.A. Stefański, *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2017 r.*, „Ius Novum” 2019, nr 1, s. 69–72; V. Konarska-Wrzosek, *Art. 77, w: eadem (red.), Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2018,

czy też należy przy tym uwzględnić ogólne dyrektywy wymiaru kary z art. 53–55 k.k.³

Zagadnienie to próbował rozstrzygnąć Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17⁴. Wyczerpująco uzasadniając swój pogląd sąd przyjął, że: „Podstawę orzekania o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności stanowią kryteria określone w art. 77 § 1 k.k., nie są natomiast przesłankami rozstrzygania w tym przedmiocie dyrektywy wymiaru kary określone w art. 53 k.k., art. 54 § 1 k.k. oraz w art. 55 k.k. (art. 56 k.k.)”. Co nie powinno dziwić, stanowisko to SN powtórzył w późniejszych judykatach⁵.

Regulacja art. 56 k.k. stanowi, że przepisy art. 53, art. 54 § 1 oraz art. 55 stosuje się odpowiednio do orzekania innych środków przewidzianych w tym kodeksie, z wyjątkiem obowiązku naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody lub zadośćuczynienia za doznana krzywdę. Wymienione w art. 56 k.k. przepisy ustawy dotyczą reguł wymiaru kary, które można podzielić na zasady i dyrektywy. Wśród tych ostatnich wyróżniamy dyrektywy ogólne (znajdujące zastosowanie w każdej sprawie) oraz szczególne (których uwzględnienie jest wymagane w niektórych sprawach).

Zasady ustanawiają stanowcze zakazy lub nakazy, które sąd musi przestrzegać w toku decydowania o wymiarze kary; nie może od ich przestrzegania odstąpić w indywidualnym przypadku. Dyrektywy ukierunkowują wymiar kary w pożądaną przez ustawodawcę stronę i są związane z założonymi przez niego celami, które mają być osiągnięte w wyniku zastosowania prawnokarnej dolegliwości wobec sprawcy.

Katalog zasad wymiaru kary uzupełniany jest również o te reguły, których bezpośrednim źródłem jest Konstytucja. Należą do nich: zasada poszanowania godności człowieka (art. 30 Konstytucji), zakaz stosowania tortur i okrutnego traktowania (art. 40 Konstytucji), zasada równego traktowania przez władze publiczne (art. 31 ust. 2 Konstytucji) i zasada proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji). Kodeksowymi zasadami są np. zasada swobodnego uznania sądu

tezy 3–5; G. Wiciński, *Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 marca 1999 r., sygn. II AKz 114/99 (nie publ.)*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 7–8, s. 92–94; J. Skupiński, J. Mierzwińska-Lorencka, *Art. 77*, w: R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Legalis 2020, teza 25; S. Lelental, *Warunkowe przedterminowe zwolnienie*, w: M. Melezini (red.), *System Prawa Karnego*, t. 6: *Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, Warszawa 2016, s. 1165–1167; K. Postulski, *Przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia. Glosa do postanowienia s. apel. z dnia 22 października 2015 r., II AKz w 1039/15, LEX/el. 2016*; T. Kalisz, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności z perspektywy problemów z ustaleniem treści i kierunku prognozy kryminologicznej*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2013, t. 30, s. 180–181.

³ Co aprobuje m.in. postanowienie SA w Szczecinie z dnia 9 lutego 2012 r., II AKz w 60/12, LEX nr 1235688; postanowienie SA w Szczecinie z dnia 20 października 2010 r., II AKz w 819/10, LEX nr 939638.; postanowienie SA w Łodzi z dnia 23 marca 1999 r., II AKz 114/99, LEX nr 41523; postanowienie SA w Gdańsku z dnia 18 października 2000 r., II AKz 943/00, LEX nr 46424; postanowienie SA w Krakowie z dnia 26 listopada 1998 r., II AKz 87/98, LEX nr 35263; postanowienie SA w Warszawie z dnia 3 listopada 1998 r., II AKz 115/98, LEX nr 38020.

⁴ LEX nr 2275714.

⁵ Zob. np. postanowienie SN z dnia 24 maja 2017 r., V KK 82/17, LEX nr 2319706; postanowienie SN z dnia 9 maja 2018 r., IV KK 71/18, LEX nr 2498075.

w granicach ustawy co do wymiaru kary (art. 53 § 1 k.k.), zasada indywidualizacji sankcji karnej (art. 55 k.k.), zakaz wymiaru sankcji karnej przekraczającej stopniem dolegliwości stopień winy (art. 53 § 1 k.k.), zasada oznaczoneści stosowanych kar i innych środków penalnych (art. 53 § 1 k.k.), zasada zaliczania aresztu tymczasowego i faktycznego pozbawienia wolności na poczet orzeczonej kary (art. 63 k.k.). Do ogólnych dyrektyw można zaliczyć dyrektywę prewencji indywidualnej (zapobieżenie popełnieniu przez sprawcę kolejnego przestępstwa), dyrektywę prewencji ogólnej (powstrzymanie innych osób przed popełnianiem przestępstw) oraz postulat zadośćuczynienia pokrzywdzonemu (art. 53 § 3 k.k.). Dyrektywą szczególną jest np. dyrektywa wychowawczego oddziaływania kary wobec sprawców nieletnich i młodocianych (art. 54 § 1 k.k.)⁶.

Nie jest możliwe stosowanie art. 53–55 k.k. w stosunku do warunkowego zwolnienia wprost, chociażby dlatego, że w tym przypadku nie dochodzi do wymiaru kary, a więc nie można uczynić zadość zasadzie, iż dolegliwość kary nie może przekroczyć stopnia winy⁷. Wskazuje się, że przy orzekaniu środków penalnych niestanowiących kar należy uwzględnić ich istotę i specyficzną funkcję, a także dyrektywy szczególne ich stosowania⁸.

Zakresem zastosowania art. 56 k.k. nie są objęte środki kompensacyjne w postaci obowiązku naprawienia szkody i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę⁹. Co do innych środków określonych w kodeksie, art. 56 k.k. nie daje podstaw do wyłączenia z jego zakresu instytucji z art. 77 k.k.¹⁰ Potwierdza to fakt, że warunkowe zwolnienie uregulowano w rozdziale VIII k.k. zatytułowanym „Środki związane z poddaniem sprawcy próbie” (zgodnie z art. 80 k.k. warunkowe zwolnienie nastę-

⁶ Zob. szerzej J. Raglewski, *Model nadzwyczajnego złagodzenia kary w polskim systemie prawa karnego (analiza dogmatyczna w ujęciu materialnoprawnym)*, Kraków 2008, s. 48–51; W. Wróbel, *Uwagi wprowadzające do rozdziału VI*, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116*, LEX 2016, tezy 6–16; A. Kania, *Kodeksowe uwarunkowanie sądowego wymiaru kary – próba klasyfikacji. Część I*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2016, nr 2, s. 61–70; M. Melezini, *Ustawowy a sądowy wymiar kary*, w: T. Kaczmarek (red.), *System Prawa Karnego*, t. 5: *Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, Warszawa 2017, s. 159–190; T. Kaczmarek, *Ogólne dyrektywy sądowego wymiaru kary*, w: idem (red.), *System Prawa Karnego*, t. 5: *Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, Warszawa 2017, s. 196–251; M. Kowalewska-Lukuć, *Ogólne dyrektywy wymiaru kary*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 9, s. 6–7; M. Szczepaniec, *Wybór optymalnej kary w świetle dyrektyw wymiaru kary*, „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 3, s. 33–45.

⁷ W. Wróbel, *Art. 56*, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116*, LEX 2016, teza 8.

⁸ Ibidem, tezy 4 i 7.

⁹ Kontrowersje budzi zastosowanie dyrektyw wymiaru kary do środków zabezpieczających – zob. P. Góralski, *Zagadnienie odpowiedniego stosowania dyrektyw wymiaru kary do środków zabezpieczających (art. 56 Kodeksu karnego)*, „Przegląd Sądowy” 2014, nr 2, s. 58–72.

¹⁰ M. Budyn-Kulik, *Art. 56*, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020, teza 1; N. Kłaczyńska, *Art. 56*, w: J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, LEX 2012, teza 2; M. Królikowski, S. Żółtek, *Art. 56*, w: M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1–116*, Legalis 2017, komentarz do art. 56, nb 5. Odmiennie (ale opierając się na wykładni systemowej, a nie językowym brzmieniu art. 56 k.k.) I. Zgoliński, *Art. 56*, w: V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2018, teza 2; A. Marek, *Art. 56*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2010, teza 1.

puje zawsze na okres próby)¹¹. Możliwość wykorzystania i zakres zastosowania dyrektyw wymiaru kary w odniesieniu do tego środka zależy więc bezpośrednio od przepisów regulujących warunkowe zwolnienie. Zgodzić się jednak należy z W. Wróblem, że istnienie dyrektyw szczególnych nie wyklucza stosowania dyrektyw ogólnych, chyba że dana dyrektywa nie może być uwzględniona z uwagi na charakter przestępstwa lub istotę konkretnego środka¹².

Rozstrzyganie tego zagadnienia należy rozpocząć od analizy art. 77 § 1 k.k. w jego warstwie językowej, koncentrując się na sformułowaniu „tylko wówczas”, umieszczonym przed katalogiem przesłanek, od spełnienia których zależy udzielenie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia kary pozbawienia wolności. Możliwe są dwa sposoby rozumienia tego zwrotu. Z jednej strony można uznać, że powyższe wyrażenie ogranicza katalog przesłanek warunkowego zwolnienia tylko do tych, które są wymienione w art. 77 § 1 k.k. Z drugiej, w zakresie językowego brzmienia art. 77 § 1 k.k. może mieścić się również przyjęcie, że art. 77 § 1 k.k. określa przesłanki, które muszą zachodzić, aby móc rozważyć udzielenie zwolnienia, co jednak nie wyklucza uzupełnienia tych przesłanek na podstawie innych przepisów. Z całą pewnością nie jest możliwe jednoznaczne przesądzenie słuszności którejś z tych koncepcji¹³.

Nie można zgodzić się z K. Postulskim, iż art. 77 § 1 k.k. „ogranicza okoliczności, które ocenia sąd przy ustalaniu prognozy społeczno-kryminologicznej tylko do tych (a więc – żadnych innych), które wymienia omawiany przepis”¹⁴. Wyrażenie

¹¹ Por. J. Lachowski, *Instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia*, „Państwo i Prawo” 2008, nr 2, s. 113–114, który uważa, że warunkowe zwolnienie nie jest probacją. Jego zdaniem probacja to zawsze reakcja na przestępstwo i ma zastosowanie na etapie orzekania o odpowiedzialności karnej, a nie w postępowaniu wykonawczym. Autor ten opiera się jednak na pewnych ogólnych modelach probacji, a nie aktualnie obowiązującym ustawodawstwie. Nie ma wątpliwości, że ustawodawca może kształtować katalog i przesłanki środków probacyjnych w sposób dowolny (podobnie np. środki kompensacyjne przed 1 lipca 2015 r. były środkami karnymi). W dwóch poprzednich kodyfikacjach karnych legislator umieścił regulację dotyczącą warunkowego przedterminowego zwolnienia w odrębnym (w stosunku do pozostałych środków związanych z poddaniem sprawcy próbie) rozdziale – w rozdziale X rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1932 r., nr 60, poz. 571, dalej: k.k. z 1932 r.) i rozdziale XII Ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1969 r., nr 13, poz. 94, dalej: k.k. z 1969 r.). Co ciekawe, na gruncie art. 65 § 1 k.k. z 1932 r. można było udzielić warunkowego zwolnienia, jeżeli zachowanie sprawcy w czasie odbywania kary i osobiste warunki pozwalały przypuszczać, że nie popełni nowego przestępstwa. Natomiast w przypadku art. 90 § 1 k.k. z 1969 r. ustawodawca poszerzył katalog przesłanek tego środka, np. o sposób życia przed popełnieniem przestępstwa. Pogląd J. Lachowskiego może mieć dla tej kwestii znaczenie jedynie *de lege ferenda*. Problem ten dla głównego zagadnienia jest zresztą drugorzędny, ponieważ niezależnie od tego, czy warunkowe zwolnienie jest środkiem probacyjnym, czy też nie, to na pewno jest środkiem przewidzianym w Kodeksie karnym, o którym mówi art. 56 (podobnie A. Marek, *Art. 77*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2010, teza 1; S. Hypś, *Art. 77*, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Legis 2019, nb 3).

¹² W. Wróbel, *Art. 56*, teza 2; podobnie M. Królikowski, S. Zóttek, *Art. 56*, nb 4.

¹³ Zob. uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, LEX nr 2275714.

¹⁴ K. Postulski, *Przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia. Glosa do uchwały 7 sędziów SN z dnia 26 kwietnia 2017 r.*, I KZP 2/17, LEX/el. 2018. Podobnie postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 października 2010 r., II AKz w 846/10, LEX nr 677930; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r., II AKz w 685/04, LEX nr 149692; J. Skupiński,

„tylko wówczas” nie wyklucza uwzględnienia innych okoliczności niewymienionych w art. 77 § 1 k.k.¹⁵ Na gruncie samego Kodeksu karnego z łatwością można znaleźć przykłady podważające wspomniane stanowisko. Przykładowo, art. 1 § 1 k.k. stanowi, że odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia, co przecież nie oznacza, że przepis ten wyczerpująco określa elementy struktury przestępstwa (art. 1 § 2 i 3 k.k. wprowadzają dodatkowo karygodność i winę). Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególnie obowiązek zapobiegnięcia skutkowi (art. 2 k.k.), ale jest oczywiste, że samo sprawowanie obowiązku gwaranta nie przesądza o odpowiedzialności karnej za dokonane przestępstwo skutkowe. Zgodnie z art. 328 k.k. sąd może orzec degradację tylko wobec osoby, która w chwili popełnienia czynu zabronionego była żołnierzem, chociażby przestała nim być w chwili orzekania. Nie można tego przepisu interpretować jednak w sposób prowadzący do traktowania art. 327 § 2 k.k. jako nieistniejącego, skoro ten przepis wprowadza inne przesłanki decydujące o możliwości orzeczenia degradacji (sąd może orzec degradację w razie skazania za przestępstwo umyślne, jeżeli rodzaj czynu, sposób i okoliczności jego popełnienia pozwalają przyjąć, że sprawca utracił właściwości wymagane do posiadania stopnia wojskowego, a zwłaszcza w wypadku działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej).

Na marginesie warto zauważyć, że zarówno w art. 53 § 1 k.k., jak i w art. 77 § 1 k.k. ustawa mówi o „skazanym” (podobnie w art. 72 § 1 k.k.), a nie o sprawie. Otwiera to możliwość wykorzystania art. 53 i n. k.k. na gruncie warunkowego przedterminowego zwolnienia¹⁶.

Zwolennicy niestosowania art. 56 k.k. do warunkowego przedterminowego zwolnienia nie przywiązują zbyt dużej wagi do art. 77 § 2 k.k., co prowadzi ich do wniosku, że ten środek probacyjny jest związany z wykonywaniem, a nie wymiarem, kary, więc na etapie orzekania o warunkowym zwolnieniu ogólne dyrektywy wymiaru kary nie wiążą sądu penitencjarnego. Wskazuje się również, że art. 56 k.k. dotyczy jedynie tych środków, które stanowią reakcję na przestępstwo, natomiast instytucja z art. 77 § 1 k.k. to reakcja na resocjalizacyjne postępy skazanego w toku wykonywania kary¹⁷. Jednocześnie zauważa się, że na podstawie art. 77 § 2 k.k.

J. Mierzwińska-Lorencka, *Art. 77*, teza 11; J. Lachowski, *Art. 77*, w: M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom II. Komentarz do art. 32–116*, Legalis 2015, nb 95.

¹⁵ Zob. uzasadnienie zdania odrębnego sędziego SN W. Kozielowicza złożonego do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2017 r., sygn. akt I KZP 2/17, LEX nr 2275714; A. Zoll, *Art. 77*, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116*, LEX 2016, teza 8.

¹⁶ M. Nowak, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego 7 sędziów z 26.4.2017 r.*, I KZP 2/17, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2018, z. 2, s. 108–109. Por. uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, LEX nr 2275714, gdzie sąd skupił się na tym, że w odniesieniu do pozostałych środków probacyjnych art. 66 § 1 i art. 69 § 1 k.k. mówią o „sprawcy”, a nie o „skazanym”.

¹⁷ J. Lachowski, *Instytucja...*, op. cit., s. 120–121; G. Goniewicz, *Pozytywna prognoza kryminologiczna jako przesłanka stosowania środków probacyjnych*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2017, z. 4, s. 118–119.

sąd, orzekając o odpowiedzialności za przestępstwo, ma kompetencję do wyznaczenia surowszych ograniczeń co do korzystania z warunkowego zwolnienia niż te, które wynikają z art. 78 k.k.¹⁸

Zarysowane powyżej podejście jest zbyt kategoriyczne. Nie może bowiem być tak, że z jednej strony warunkowe zwolnienie jest powiązane wyłącznie z wykonywaniem kary, a z drugiej ustawodawca zezwala sądowi na decydowanie o warunkowym zwolnieniu w postępowaniu jurysdykcyjnym (nie stosując wprost tego środka, ale bezpośrednio wpływając na możliwość jego wykorzystania), co musi odbywać się przy zastosowaniu ogólnych dyrektyw wymiaru kary, niezależnie od przebiegu procesu resocjalizacyjnego i prognozy kryminologicznej¹⁹. Sąd nie może na tym etapie uwzględnić resocjalizacyjnych postępów skazanego, skoro postępowanie wykonawcze nawet się nie rozpoczęło. Nie można zgodzić się z poglądem Sądu Apelacyjnego w Katowicach, że szczególnie uzasadniony wypadek w przypadku art. 77 § 2 k.k. nie wynika z okoliczności wpływających na społeczną szkodliwość czynu i winę sprawcy, ale z tych, które wpływają na prognozę kryminologiczną (odnoszących się do osoby sprawcy, demoralizacji i niepodatności na oddziaływania penitencjarne)²⁰. Wymienione orzeczenie trafnie skomentował A. Zoll, iż w czasie orzekania sąd nie może wiedzieć, jaka będzie prognoza kryminologiczna w momencie odbycia takiej części kary, która formalnie uprawnia do ubiegania się o warunkowe zwolnienie. Opierając się na ciężarze przestępstwa, okolicznościach jego popełnienia i postawie sprawcy, sąd może jednak stwierdzić, jaka kara będzie adekwatna, aby utwierdzić społeczeństwo w przekonaniu o należytej ochronie dóbr prawnych zagrożonych przestępstwem popełnionym przez sprawcę (pozytywna prewencja ogólna)²¹. W judykaturze występuje pogląd, że na gruncie art. 77 § 2 k.k. chodzi o utwierdzenie opinii społecznej w przekonaniu, że dobro zagrożone przestępstwem jest należycie chronione²².

Trudno uznać za spójne rozwiązanie, zgodnie z którym sąd orzekający w sprawie o przestępstwo może na podstawie ogólnych dyrektyw istotnie ograniczyć prawo do warunkowego zwolnienia (np. przy wymiarze kary 15 lat pozbawienia wolności uznać, że skazany może skorzystać z warunkowego zwolnienia dopiero po odbyciu 12 lat pozbawienia wolności²³), natomiast odmówić tej kompetencji sądowi penitencjarnemu, który taką decyzję mógłby umotywić również względami wyni-

¹⁸ Uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, LEX nr 2275714; por. również stanowiska sądów wymienione w przypisie 3.

¹⁹ Zob. M. Nowak, *Glosa...*, op. cit., s. 104.

²⁰ Wyrok SA w Katowicach z dnia 8 lipca 2004 r., II AKa 139/04, LEX nr 148554; podobnie wyrok SA w Białymstoku z dnia 5 marca 2013 r., II AKa 24/13, LEX nr 1294725.

²¹ A. Zoll, *Art. 77, teza 31*; podobnie np. wyrok SA w Białymstoku z dnia 31 marca 2016 r., II AKa 23/16, LEX nr 2136972; wyrok SA w Katowicach z dnia 12 lutego 2016 r., II AKa 541/15, LEX nr 2023563; wyrok SA w Krakowie z dnia 25 marca 2015 r., II AKa 126/14, LEX nr 1799389; wyrok SA w Krakowie z dnia 31 maja 2017 r., II AKa 79/17, LEX nr 2521570.

²² Tak np. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 18 stycznia 2019 r., II AKa 352/18, LEX nr 2629041.

²³ Pewne, nieokreślone z góry, limity *in concreto* narzuca jednak zasada humanitaryzmu (art. 3 k.k.).

kającymi z postępowania wykonawczego²⁴. Ponadto art. 77 § 2 k.k. jest przepisem, którego zastosowanie słusznie pozostawiono do uznania sądu. Mogłoby się okazać, że w konkretnej sprawie właściwe byłoby zastosowanie surowszych wymogów co do okresu odbycia kary niż w art. 78 k.k., od czego sąd w postępowaniu jurysdykcyjnym jednak odstąpił. W postępowaniu wykonawczym sąd penitencjarny tego braku, z odwołaniem do ogólnych dyrektyw, nie będzie mógł jednak naprawić. Nie można też interpretować art. 77 § 2 k.k. w ten sposób, iż przemawia za stanowiskiem, że sąd penitencjarny pozbawiony jest możliwości badania charakteru przestępstwa w kontekście ustalania prognozy kryminologicznej skazanego²⁵. Pogląd ten nie jest trafny, ponieważ art. 77 § 2 k.k. jedynie poszerza kompetencję sądu w postępowaniu jurysdykcyjnym, natomiast w ogóle nie dotyczy kompetencji sądu penitencjarnego.

Na marginesie, co do stosowania ogólnych dyrektyw w wypadku art. 77 § 2 k.k. zarówno w orzecznictwie²⁶, jak i w doktrynie²⁷ dominuje pogląd, iż tylko one mogą być podstawą decyzji w tym przedmiocie.

Faktem jest, że stosowanie art. 77 § 2 k.k. jest dopuszczalne jedynie szczególnie uzasadnionych wypadkach²⁸, co wszakże nie ma znaczenia, jeśli chodzi o zakres

²⁴ Na sprzeczność w tym zakresie zwrócono również uwagę w postanowienie SA w Szczecinie z dnia 9 lutego 2012 r., II AKz w 60/12, LEX nr 1235688.

²⁵ Tak jednak postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 12 października 2007 r., II AKz w 754/07, LEX nr 327521; postanowienie SA w Lublinie z dnia 28 grudnia 2005 r., II AKz w 880/05, LEX nr 166038.

²⁶ Postanowienie SN z dnia 8 stycznia 2014 r., IV KK 253/13, LEX nr 1428331; postanowienie SN z dnia 22 listopada 2001 r., II KKN 152/01, LEX nr 51603; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 24 stycznia 2007 r., II AKz w 76/07, LEX nr 250067; postanowienie SA w Krakowie z dnia 13 grudnia 2001 r., II AKz 484/01, LEX nr 51942; wyrok SA w Krakowie z dnia 14 września 2005 r., II AKa 165/05, LEX nr 164406; wyrok SA w Katowicach z dnia 25 lutego 2011 r., II AKa 438/10, LEX nr 846486; wyrok SA w Krakowie z dnia 31 maja 2017 r., II AKa 79/17, LEX nr 2521570; wyrok SA w Krakowie z dnia 30 grudnia 2016 r., II AKa 286/15, LEX nr 2336206; wyrok SA w Łodzi z dnia 23 listopada 2016 r., II AKa 170/16, LEX nr 2399463; wyrok SA w Katowicach z dnia 15 września 2016 r., II AKa 300/16, LEX nr 2171137; wyrok SA w Krakowie z dnia 16 września 2015 r., II AKa 157/15, LEX nr 2046393; wyrok SA w Katowicach z dnia 17 kwietnia 2014 r., II AKa 47/14, LEX nr 1466775; wyrok SA w Białymstoku z dnia 19 marca 2013 r., II AKa 47/13, LEX nr 1294731; wyrok SA w Krakowie z dnia 14 grudnia 2011 r., II AKa 204/11, LEX nr 1147595.

²⁷ V. Konarska-Wrzosek, *Art. 56*, w: R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Legalis 2020, teza 2; eadem, *Art. 77*, teza 6; A. Zoll, *Art. 77*, tezy 11 i 30–31; G. Łabuda, *Art. 77*, w: J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, LEX 2012, teza 8; A. Marek, *Art. 77*, tezy 3 i 7; J. Skupiński, J. Mierzwińska-Lorencka, *Art. 77*, tezy 26–27; S. Hypś, *Art. 77*, nb 21; J. Lachowski, *Art. 77*, nb 114–115; B.J. Stefańska, *Quantum odbytej kary pozbawienia wolności jako przesłanka warunkowego zwolnienia*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 4, s. 35–37; por. odmienny pogląd: S. Leleńtal, *Warunkowe...*, op. cit., s. 1198–1199; K. Postulski, *Stosowanie przepisów kodeksu karnego w postępowaniu wykonawczym (wątpliwości, niespójności, propozycje)*, w: P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, LEX 2012, pkt III; idem, *Glosa do postanowienia SN z dnia 8 stycznia 2014 r.*, IV KK 253/13, LEX/el. 2014.

²⁸ Do takich wypadków M. Kulik, *Art. 77*, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020, teza 7 zalicza: szczególną demoralizację sprawcy, motywację zasługującą na potępieniu, brutalność popełnionego przestępstwa, popełnienie czynu w ramach zorganizowanej grupy lub związku mającego na celu popełnianie przestępstw (zob. też V. Konarska-Wrzosek, *Art. 77*, teza 6; wyrok SO w Białymstoku z dnia 5 stycznia 2016 r., III K 92/15, LEX nr 2174299; wyrok SA w Katowicach z dnia 25 lutego 2011 r., II AKa 438/10, LEX nr 846486).

przesłanek warunkowego zwolnienia. Z brzmienia ustawy karnej nie wynika bowiem, że dochodzi w tej mierze do jakiegoś zróżnicowania w zależności od tego, czy sąd orzeka o zwolnieniu na podstawie art. 77 § 2 k.k., czy też w postępowaniu wykonawczym. Różnica leży jedynie w tym, że ogólne dyrektywy wymiaru kary przemawiają na rzecz zaostrzenia wymogów co do warunkowego zwolnienia w przyszłości.

Poprzez zastosowanie art. 77 § 2 k.k. sąd usiłuje podkreślić eliminacyjny²⁹ charakter wymierzanej długotrwałej kary pozbawienia wolności (art. 32 pkt 3–5 k.k.), który w zasadzie wyklucza możliwość oddziaływania resocjalizacyjnego (a wysuwa na czoło zabezpieczenie społeczeństwa przed sprawcą), aczkolwiek sąd nie może skazanemu odebrać szansy na warunkowe zwolnienie, ponieważ byłoby to sprzeczne z art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i wolności z dnia 4 listopada 1950 roku³⁰. Trudno uznać, że ta okoliczność ma znaczenie jedynie w postępowaniu jurysdykcyjnym, ale nie odgrywa żadnej roli w postępowaniu wykonawczym, w którym takiego sprawcę (którego sąd orzekający chciał „wylimitować” ze społeczeństwa orzekając mu surową karę izolacyjną) sąd penitencjarny miałby traktować jak pozostałych sprawców. Warunkowe zwolnienie modyfikuje prawnokarne konsekwencje prawomocnego wyroku skazującego w zakresie wymierzonej kary (nie prowadząc do zmiany lub uchylecia tego wyroku), np. wiedzie do faktycznego odbycia przez skazanego połowy, zamiast całości, wymierzonej mu kary³¹; nie sposób zatem stwierdzić,

²⁹ Co do eliminacyjnego charakteru kar z art. 32 pkt 4–5 k.k. i surowszych przypadków kary z art. 32 pkt 3 k.k. zob. np. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 22 listopada 2017 r., II AKA 323/17, LEX nr 2432036; wyrok SA we Wrocławiu z dnia 5 czerwca 2013 r., II AKA 54/13, LEX nr 1356737; wyrok SA w Katowicach z dnia 29 czerwca 2012 r., II AKA 84/12, LEX nr 1220219; J. Majewski, *Art. 32*, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część I. Komentarz do art. 1–52*, LEX 2016, tezy 53 i 70–71; G. Łabuda, *Art. 32*, w: J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, LEX 2012, tezy 5 i 9; J. Kosonoga-Zygmunt, *Art. 32*, w: R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Legalis 2020, tezy 19–20, 26, 28; E. Hryniewicz-Lach, *Art. 32*, w: M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1–116*, Legalis 2017, nb 14, 18, 21–22.

³⁰ Dz.U. z 1993 r., nr 61, poz. 284 (dalej: EKPC); zob. również A. Pilch, *Prewencyjne wyłączenie warunkowego przedterminowego zwolnienia (na marginesie projektowanej zmiany art. 77 k.k.)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2018, z. 4, s. 46. Jednocześnie warto odnotować pogląd przedstawiony w postanowieniu SN z dnia 8 stycznia 2014 r., IV KK 253/13, LEX nr 1428331, iż ustalenie prawa do ubiegania się o warunkowe zwolnienia po odbyciu 24 lat pozbawienia wolności przy skazaniu na 25 lat pozbawienia wolności nie koliduje z art. 3 k.k. Taka kolizja pojawi się dopiero wtedy, gdy doszłoby do wyłączenia zastosowania warunkowego przedterminowego zwolnienia (podobnie postanowienie SN z dnia 22 listopada 2001 r., II KKN 152/01, LEX nr 51603).

³¹ Podobnie G. Wiciński, *Glosa...*, op. cit., s. 94–95; J. Skupiński, *Środki probacyjne w prawie polskim – de lege ferenda*, w: P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, LEX 2012, teza 2.3; M. Melezini, *Ustawowy...*, op. cit., s. 148. Wskazana cecha odróżnia warunkowe zwolnienie chociażby od odroczenia wykonania kary (art. 150 k.k.w.) czy udzielenia przerwy (art. 153 k.k.w.). Według W. Wróbla, *Art. 53*, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116*, LEX 2016, teza 19 warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary to wyjątek od zasady oznaczoności sankcji karnej, która generalnie wyklucza możliwość swobodnej zmiany tej sankcji po wydaniu orzeczenia. Por. przeciwny pogląd J. Lachowskiego, *Instytucja...*, op. cit., s. 116. Autor ten sam twierdzi jednak, że „w razie odwołania zwolnienia, okresu spędzonego na wolności nie zalicza się na poczet kary (art. 160 § 3 k.k.w.). Wskazuje to, że czas spędzony na wolności nie jest odbywaniem kary pozbawienia wolności” i „warunkowe zwolnienie jest

że przesłanki tego środka powinny zupełnie abstrahować od ogólnych dyrektyw wymiaru kary³².

Sąd Najwyższy twierdzi wprawdzie, że art. 56 k.k. zamieszczono w rozdziale dotyczącym zasad wymiaru kar i środków karnych, a wymiar tych środków to domena sądu orzekającego na etapie wyrokowania. To by oznaczało, że art. 56 k.k. dotyczy jedynie tych środków, które stanowią reakcję na przestępstwo, w tym warunkowego umorzenia postępowania i warunkowego zawieszenia wykonania kary, ale już nie warunkowego przedterminowego zwolnienia³³. Wypada przypomnieć, że orzekanie odnoszące się do warunkowego zwolnienia może mieć miejsce również w postępowaniu jurysdykcyjnym (art. 77 § 2 k.k.), choć nie dochodzi w tym przypadku do zastosowania tego środka wobec skazanego. Gdyby przesądający dla tej kwestii miał być tytuł rozdziału VI k.k., to dyrektywy wymiaru kary nie mogłyby mieć zastosowania do warunkowego umorzenia postępowania i warunkowego zawieszenia wykonania kary, ponieważ zostały uregulowane w rozdziale VIII k.k. i nie są środkami karnymi.

Prawdą jest, że orzekanie o warunkowym przedterminowym zwolnieniu, poza przypadkiem z art. 77 § 2 k.k., nie stanowi wymiaru kary, ale to nie oznacza, że następuje to na podstawie zupełnie innych przesłanek niż te określone w art. 53 i n. k.k. Takie stanowisko jest kwestionowane z argumentacją, iż prowadzi do opierania się „na tych samych przesłankach, które były już uwzględniane przy wymiarze kary w procesie wyrokowania”³⁴. Tyle że taki sposób postępowania niejednokrotnie dopuszcza sam ustawodawca. Jak pisze J. Lachowski, „te same okoliczności mogą pełnić różne funkcje na gruncie różnych instytucji prawa karnego”³⁵. Postawa sprawcy decyduje zarówno o warunkowym zawieszeniu wykonania kary (art. 69 § 2 k.k.), jak i o nadzwyczajnym złagodzeniu (art. 60 § 2 pkt 2 k.k.). Właściwości i warunki osobiste sprawcy muszą być uwzględniane przy wymiarze kary (art. 53 § 2 k.k.) oraz przy decydowaniu o warunkowym zawieszeniu (art. 69 § 2 k.k.). Podobnie jest z zachowaniem sprawcy po popełnieniu przestępstwa³⁶.

Wprawdzie Sąd Najwyższy zauważył, że „wątliwości może budzić zamieszczanie w art. 77 § 1 k.k. przesłanki, która z uwagi na treść art. 53 § 2 k.k., poprzez art. 56 k.k., i tak musiałaby być przez sąd penitencjarny uwzględniana przy podej-

warunkową rezygnacją z wykonania reszty kary pozbawienia wolności, na okres próby” (ibidem, s. 117).

³² M. Nowak, *Glosa...*, op. cit., s. 104–105.

³³ Uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, LEX nr 2275714.

³⁴ Ibidem.

³⁵ J. Lachowski, *Przesłanka materialna warunkowego przedterminowego zwolnienia na gruncie kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 11, s. 45.

³⁶ „Zachowanie się skazanego po popełnieniu przestępstwa (...) jest przesłanką którą ma obowiązek uwzględnić sąd *meriti* przy wymiarze kary. Jest więc ono dwukrotnie oceniane w toku decydowania o losach sprawcy. Dlatego też należy korzystać z tej przesłanki z wyjątkową ostrożnością” (J. Skupiński, J. Mierzwińska-Lorencka, *Art. 77*, teza 20). W doktrynie wskazuje się, że z dla warunkowego zwolnienia istotne jest również zachowanie przed popełnieniem przestępstwa (A. Zoll, *Art. 77*, teza 18; P. Hofmański, L.K. Paprzycki, A. Sakowicz, *Art. 77*, w: M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2016, teza 5; odmiennie G. Goniewicz, *Pozytywna prognoza...*, op. cit., s. 129–130).

mowaniu decyzji o zastosowaniu (lub nie) regulowanej w powyższym przepisie instytucji³⁷, to jednak uprawniona wydaje się również taka interpretacja, iż takie postępowanie legislatora świadczy o tym, że w art. 77 § 1 k.k. chciał wskazać te elementy, których uwzględnienie w przypadku warunkowego przedterminowego zwolnienia jest priorytetowe.

Przypomnieć należy, że na gruncie wymiaru kary łącznej art. 85a k.k. wprost nakazuje na tym etapie brać pod uwagę dyrektywy prewencji indywidualnej i prewencji ogólnej, pomimo że uwzględniane są już na etapie wymiaru kary jednostkowych. Jednocześnie zwrot „przede wszystkim” otwiera możliwość stosowania innych dyrektyw³⁸. Jest to kolejny przypadek, w którym ustawodawca nakłada na sąd obowiązek uwzględniania tych samych okoliczności na różnych etapach wymiaru sankcji penalnych wobec konkretnej osoby, co oczywiście nie wyklucza, że okoliczności te będą brane pod uwagę w różnym kontekście, do czego skłania funkcja poszczególnych środków reakcji prawnokarnej.

Dla zastosowania warunkowego zwolnienia konieczne jest, by postawa sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie stosował się do orzeczonego środka karnego lub zabezpieczającego i przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa. Należy podkreślić, że część z tych przesłanek (postawa sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste oraz zachowanie po popełnieniu przestępstwa) została wprost określona przez ustawodawcę jako przesłanki wymiaru kary czy stosowania innych środków penalnych. W takim przypadku nie stawia się jednak zarzutu podwójnego uwzględniania tych samych okoliczności, skoro ustawodawca jednoznacznie zakłada, że ten sam element będzie brany pod uwagę na różnych etapach orzekania środków reakcji prawnokarnej³⁹. Jednocześnie należy pamiętać, że każdą przesłankę należy ustalać w kontekście funkcji, jakiej ma służyć dany środek. Inne znaczenie mogą mieć np. warunki osobiste dla wymiaru kary, a inne dla stosowania warunkowego zawieszenia⁴⁰. Podobnie na etapie wymiaru kary ogólne dyrektywy decydują np. o jej rodzaju i wymia-

³⁷ Uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, LEX nr 2275714.

³⁸ P. Kardas, *Art. 85a*, w: W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom. I. Część II. Komentarz do art. 53–116*, LEX 2016, tezy 13–14, 26; M. Gałązka, *Art. 85a*, w: A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Legalis 2019, nb 2; P. Kozłowska-Kalisz, *Art. 85a*, w: M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX 2020, teza 1; P. Hofmański, L.K. Paprzycki, A. Sakowicz, *Art. 85a*, w: M. Filar (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2016, teza 3; P. Kardas, *Dyrektywy wymiaru kary łącznej*, w: W. Wróbel (red.), *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, Kraków 2015, s. 626–627; wyrok SA w Białymstoku z dnia 24 maja 2018 r., II AKa 49/18, LEX nr 2531896; wyrok SA w Katowicach z dnia 29 lipca 2016 r., II AKa 262/16, LEX nr 2242145.

³⁹ Zob. G. Łabuda, *Art. 77*, teza 3, który uważa, że „Przyjęty przez ustawodawcę kształt przesłanek pozytywnej prognozy stwarza wrażenie, że o warunkowym zwolnieniu w przeważającej mierze nie decyduje zachowanie skazanego w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, lecz przed rozpoczęciem jej odbywania”.

⁴⁰ S. Lelental, *Warunkowe...*, op. cit., s. 1179 twierdzi, że „okoliczności, które sąd uwzględnił przy wymiarze kary, ponownie uwzględnia się już z odmiennego punktu widzenia, a mianowicie z punktu widzenia prognozy na przyszłość”.

rze, a przy orzekaniu o warunkowym zwolnieniu nakazują ocenić jaki wpływ na postawę sprawcy na wolności oraz odczucie społeczeństwa będzie miało udzielenie warunkowego zwolnienia.

W doktrynie twierdzi się, że gdyby sąd penitencjarny, stosując warunkowe zwolnienie, miał kierować się okolicznościami związanymi z czynem sprawcy, to doszłoby do zdeprecjonowania penitencjarnych oddziaływań i możliwej zmiany postawy sprawcy w trakcie odbywania kary. Tym samym skazani byłiby zniechęceni do podejmowania starań w kierunku ukształtowania pożądaných społecznie postaw, bo w postępowaniu wykonawczym zawsze można byłoby im odmówić zwolnienia z uzasadnieniem, iż przemawiają przeciwko temu charakter przestępstwa lub surowość wymierzonej kary⁴¹.

Jest jednak oczywiste, że zbyt pochopne stosowanie tego środka probacyjnego może podzielać na skazanego demotywująco i wzmacniać w nim poczucie, że nawet wymierzona surowa kara może zostać następnie zmodyfikowana łagodząco, co rodzi w nim pewne poczucie bezkarności; jednocześnie osłabia to społeczne zaufanie co do nieuchronności sankcji, co przekłada się na zaufanie do państwa i obywateli⁴². Jak stwierdził W. Cieślak, w wypadku szczególnie ciężkich zbrodni, poruszających opinię publiczną, nawet w kontekście resocjalizacji skazanego, pominięcie kwestii ogólnoprewencyjnych musi budzić wątpliwości w ramach celu sprawiedliwościowego⁴³.

Podobnie tę kwestię ujął Sąd Apelacyjny w Szczecinie, który uznał, że skrócenie skazanemu kary o prawie połowę byłoby zbytnią pobłażliwością wobec skazanego (nawet uwzględniając jego poprawne zachowanie w zakładzie karnym), biorąc pod uwagę okoliczności popełnionego czynu⁴⁴. Pozytywne zachowanie w trakcie odbywania kary powinno w pierwszej kolejności rzutować np. na możliwość udzielania przepustek (art. 91 pkt 7 i art. 92 pkt 9 Kodeksu karnego wykonawczego⁴⁵) czy nagród w postaci zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego bez dozoru (art. 138 § 1 pkt 8 k.k.w.), ale to nie przesądza celowości zastosowania środka probacyjnego z art. 77 k.k. Trzeba zważyć na to, że zasada jest odbycie kary w całości⁴⁶.

⁴¹ G. Goniewicz, *Pozytywna prognoza...*, op. cit., s. 119; podobnie G.B. Szczygieł, *Warunkowe przedterminowe zwolnienie a prewencja generalna*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2008, t. 19, s. 228–231.

⁴² Zob. też uzasadnienie zdania odrębnego sędziego SN W. Koziulewicza złożonego do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2017 r., sygn. akt I KZP 2/17, LEX nr 2275714; M. Nowak, *Glosa...*, op. cit., s. 105–106.

⁴³ W. Cieślak, *O niektórych rozwiązaniach w projekcie kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 6, s. 69.

⁴⁴ Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 20 października 2010 r., II AKzw 819/10, LEX nr 939638.

⁴⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2020 r., poz. 523), dalej jako: k.k.w.

⁴⁶ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2000 r., II AKz 214/00, LEX nr 42967; postanowienie SA w Łodzi z dnia 23 marca 1999 r., II AKz 114/99, LEX nr 41523; postanowienie SA w Krakowie z dnia 8 stycznia 2016 r., II AKzw 1316/15, LEX nr 2062869; M. Kulik, *Art. 77, w: M. Mozgawa (red.), Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020, teza 2; por. A. Zoll, *Art. 77, teza 4*; T. Kalisz, *Warunkowe...*, op. cit., s. 177–178.

Jest jasne, że warunkowe przedterminowe zwolnienie nie jest z góry wykluczone w przypadku jakiegokolwiek rodzaju przestępstwa, a okres odbycia kary konieczny do skorzystania ze zwolnienia zależy od jej wymiaru i uprzedniej karalności skazanego (art. 78 § 1–3 k.k.)⁴⁷. To nie oznacza jednak, że względy prewencyjne nie mogą wprowadzać dodatkowych obostrzeń w konkretnym przypadku. Warto zwrócić uwagę na to, że, jak zauważył SN, faktor w postaci „okoliczności popełnienia przestępstwa” ma charakter statyczny, ustalony już w wyroku skazującym, a więc nie podlega zmianom⁴⁸. Jest oczywiste, że należy to uwzględnić, pomimo że „okoliczności popełnienia przestępstwa” nie mają nic wspólnego z postęпами resocjalizacyjnymi skazanego (niezależnie od tego, czy chodzi o okoliczności uwzględnione, czy nieuwzględnione w znamionach popełnionego czynu⁴⁹), a mogą świadczyć jedynie o jego postawie w czasie popełnienia przestępstwa w związku z którym odbywa karę. Utrwalony jest pogląd, że „Okoliczności popełnienia przestępstwa, o których mowa w art. 77 § 1 k.k., o tyle mają znaczenie dla negatywnej prognozy, o ile wskazują na takie cechy skazanego, które mogą być przyczyną popełnienia przez niego kolejnego przestępstwa”⁵⁰. Tyle że nie jest to wcale argument za uznaniem, że art. 77 § 1 k.k. wyczerpująco określa katalog przesłanek warunkowego przedterminowego zwolnienia; wręcz przeciwnie, cechy skazanego w toku resocjalizacji mogły ulec zmianie⁵¹, natomiast ustawa i tak nakazuje uwzględniać okoliczności istniejące przed rozpoczęciem wykonywania kary. Tymczasem zwolennicy wąskiego rozumienia art. 77 § 1 k.k. wskazują, że z punktu widzenia warunkowego zwolnienia miarodajne jest tylko zachowanie skazanego w czasie odbywania kary. Słusznie Sąd Apelacyjny w Krakowie stwierdził, że pozytywna prognoza kryminologiczna wynika nie tylko z zachowania w trakcie odbywania kary, ale też z cech osobowościowych ujawnionych poprzez popełnienie przestępstwa (co ustalamy w szczególności na podstawie strony podmiotowej i czynności wykonawczej)⁵².

⁴⁷ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 22 października 2015 r., II AKz 1039/15, LEX nr 1997876; postanowienie SA w Krakowie z dnia 25 czerwca 2004 r., II AKz 292/04, LEX nr 120276; J. Lachowski, *Przestępstwa...*, op. cit., s. 47–48.

⁴⁸ Uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, LEX nr 2275714.

⁴⁹ Za tym drugim rozwiązaniem opowiada się J. Lachowski, *Art. 77*, nb 80.

⁵⁰ Postanowienie SA w Lublinie z dnia 27 grudnia 2007 r., II AKz 1075/07, LEX nr 357121; postanowienie SA we Wrocławiu z dnia 21 października 2004 r., II AKz 709/04, LEX nr 149694; postanowienie SA w Lublinie z dnia 2 października 2006 r., II AKz 768/06, LEX nr 229387; postanowienie SA w Krakowie z dnia 20 października 1999 r., II AKz 441/99, LEX nr 38624; K. Postulski, *Przestępstwa...*, op. cit.; J. Skupiński, J. Mierzwińska-Lorencka, *Art. 77*, tezy 14–15; S. Lelental, *Warunkowe...*, op. cit., s. 1180.

⁵¹ Wskazuje na to postanowienie SA w Krakowie z dnia 13 grudnia 2001 r., II AKz 484/01, LEX nr 51942: „charakter przestępstwa i sposób działania sprawcy mają o tyle tylko znaczenie, że ujawniając cechy osobowości sprawcy, wskazują zakres badania jego poprawy w trakcie odbywania kary”. Podobnie M. Kosiada, *Głosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r.*, sygn. II AKz 685/04, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 5, s. 169, która uważa, że okoliczności uwzględniane na etapie wymiaru kary powinny być ujmowane z punktu widzenia zmian jakie nastąpiły w trakcie wykonywania kary.

⁵² Postanowienie SA w Krakowie z dnia 26 listopada 1998 r., II AKz 87/98, LEX nr 35263.

Trudno zgodzić się z poglądem, że szeroka wykładnia art. 77 § 1 k.k. prowadzi do naruszenia powagi rzeczy osądzonej, ponieważ zakłada ponowną ocenę przestępstw skazanego⁵³. Stan rzeczy osądzonej powstaje, gdy uprzednio zakończone zostało prawomocnie postępowanie co do tego samego czynu tej samej osoby, nowe zaś postępowanie pokrywa się z przedmiotem postępowania w sprawie już zakończonej, a także gdy jego przedmiot jest częścią przedmiotu osądzanego w sprawie już zakończonej⁵⁴. Udzielając warunkowego zwolnienia, z uwzględnieniem ogólnych dyrektyw wymiaru kary, nie dochodzi do ponownego rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej za czyny zarzucone oskarżonemu, ale do uwzględnienia działalności przestępczej skazanego w odniesieniu do podejmowania decyzji o zastosowaniu wobec niego środka probacyjnego. Tego typu działanie jest charakterystyczne odnośnie do np. postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego, gdzie sąd również musi uwzględnić poprzednie skazania sprawcy. Co więcej, powtórne uwzględnienie dyrektyw wymiaru kary następuje już w zupełnie innym kontekście, w ramach postępowania wykonawczego. Jak twierdzi J. Lachowski, okoliczności ustalone w prawomocnym wyroku skazującym są wiążące dla sądu penitencjarnego w postępowaniu odnoszącym się do udzielenia warunkowego przedterminowego zwolnienia. Sąd penitencjarny nie może modyfikować tych ustaleń; nowe ustalenia może czynić jedynie w zakresie nieobjętym prawomocnym wyrokiem⁵⁵.

Znaczenie ma również treść art. 78 k.k., w którym ustawodawca określił okresy odbycia kary konieczne od ubiegania się o warunkowe zwolnienie. Limity te zostały ustalone ogólnie, niezależnie od resocjalizacyjnych efektów odbycia kary. Dotyczy to np. art. 78 § 2 k.k., zgodnie z którym multirecydywista może korzystać z tego środka probacyjnego dopiero po odbyciu 3/4 kary, a przecież nie można z góry wykluczyć, że pozytywna postawa zostanie ukształtowana w krótszym okresie. Podobna sytuacja może wystąpić w wypadku skazanego na karę dożywotniego pozbawienia wolności, który musi odbyć przynajmniej 25 lat kary (art. 78 § 3 k.k.). Jest to kolejny argument przemawiający przeciwko koncepcji nakazującej uwzględniać jedynie określone wprost w art. 77 § 1 k.k. przesłanki, skupiającej się tylko na postawie sprawcy w trakcie wykonywania kary⁵⁶.

Zwraca się również uwagę na rolę art. 67 § 1 k.k.w., zgodnie z którym wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzanie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanych postaw, w szczegól-

⁵³ Uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, LEX nr 2275714; postanowienie SA w Krakowie z dnia 27 czerwca 2003 r., II AKz 273/02, LEX nr 81604; postanowienie SA w Krakowie z dnia 6 czerwca 2001 r., II AKz 189/01, LEX nr 49589.

⁵⁴ Wyrok SN z dnia 4 lutego 2002 r., II KKN 221/01, LEX nr 53030.

⁵⁵ J. Lachowski, *Art. 77*, nb 82.

⁵⁶ W piśmiennictwie uznaje się konieczność obowiązywania przesłanek formalnych warunkowego zwolnienia z art. 78 k.k. biorąc pod uwagę cele ogólnoprewencyjne (zob. J. Lachowski, *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010, s. 176–180; R. Dębski, *Recenzja monografii Jerzego Lachowskiego, Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 385, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 12, s. 179–180; L. Przybylczak, *Instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia w nowym kodeksie karnym i kodeksie karnym wykonawczym*, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 9, s. 79).

ności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa. Postępowanie wykonawcze uwarunkowane jest oczywiście względami indywidualnoprowencyjnymi⁵⁷, co jednak nie wyklucza stosowania pozostałych dyrektyw⁵⁸. Należy uczynić dwa zastrzeżenia. Po pierwsze, przepis ten nie przesądza, że przesłanki warunkowego zwolnienia są ściśle resocjalizacyjne. Mówi jedynie o celu kary izolacyjnej, a nie o kryteriach środka probacyjnego z art. 77 k.k., którego umieszczenie świadczy o tym, że ma nie tylko wykonawczy charakter. Nie było przecież przeszkód do umieszczenia tej instytucji w k.k.w., który zawiera również normy typowe dla materialnoprawnej regulacji środków probacyjnych (np. art. 202b k.k.w., który określa m.in. okres próby, przesłanki ponownego umieszczenia skazanego w zakładzie karnym, termin uznania kary za odbytą)⁵⁹. Po drugie, nawet zwolnienicy wąskiej wykładni art. 77 § 1 k.k. przyznają, że art. 67 § 1 k.k.w. nie określa celów kary pozbawienia wolności w sposób wyczerpujący⁶⁰.

Trafnie Sąd Najwyższy zauważył, że odpowiednik obecnego art. 77 § 1 k.k., tj. art. 90 § 1 kodeksu karnego z 1969 r. stanowił, że: „Skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary, jeżeli jego właściwości i warunki osobiste, sposób jego życia przed popełnieniem oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa, a zwłaszcza w czasie odbywania kary, uzasadniają przypuszczenie, iż sprawca po zwolnieniu będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa, i mimo niewykonania kary w całości jej cele zostały osiągnięte”, co przemawia za uznaniem, że „udzielenie skazanemu warunkowego przedterminowego zwolnienia wchodziło w grę jedynie w wypadku kumulatywnego (spójnik „i”) spełnienia celów kary tak o charakterze szczególnym, jak i ogólnym”⁶¹. Pomiął jednak, że k.k. z 1969 roku nie zawierał odpowiednika art. 56 k.k., co zmuszało

⁵⁷ Postanowienie SA w Szczecinie z dnia 10 maja 2017 r., II AKZw 544/17, LEX nr 2536214.

⁵⁸ Zob. np. Z. Hołda, K. Postulski, *Art. 67, w: Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX 2008, tezy 44–50, którzy twierdzą, że cele indywidualnoprowencyjne zdecydowanie dominują nad innymi. G.B. Szczygieł, *Cele wykonywania kary pozbawienia wolności – kilka refleksji*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2017, t. 43, s. 525 na podstawie aktów prawa międzynarodowego stwierdza, że „celem kary jest przede wszystkim ochrona społeczeństwa przed przestępczością i zmniejszenie przypadków recydywy”.

⁵⁹ Na temat mieszanego charakteru warunkowego przedterminowego zwolnienia zob. J. Lachowski, *Instytucja...*, op. cit., s. 117–120.

⁶⁰ Należy do nich zaliczyć K. Postulskiego, *Art. 67, w: Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX 2017, teza 2: „O celach kary mówi się bowiem również w innych przepisach Kodeksu karnego wykonawczego, z których część używa również liczby mnogiej. O »ustalonych w niniejszym kodeksie celach wykonywania kary pozbawienia wolności« mówi art. 71 k.k.w., a w art. 73 § 1 k.k.w. mowa jest o utrzymywaniu w zakładzie karnym dyscypliny i porządku jako elementach postępowania ze skazanymi w celu zapewnienia bezpieczeństwa i realizacji zadań kary pozbawienia wolności, w tym ochrony społeczeństwa przed przestępczością”. Zob. też A. Zoll, *Art. 77, teza 5*; Z. Hołda, K. Postulski, *Art. 67, tezy 32–35*; K. Dąbkiewicz, *Art. 67, w: Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX 2018, teza 11; J. Lachowski, *Art. 67, w: J. Lachowski (red.), Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Legalis 2018, nb 15–16; T. Kalisz, A. Kwieciński, *Cele izolacji penitencjarnej w perspektywie odrzucenia idei przymusowej resocjalizacji*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2013, t. 95, s. 124–125.

⁶¹ Uchwała SN z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, LEX nr 2275714.

ówczesnego ustawodawcę do pełniejszego określenia przesłanek warunkowego przedterminowego zwolnienia. Obecnie taka potrzeba nie zachodzi, a legislator ograniczył się jedynie do wskazania priorytetowych okoliczności decydujących o udzieleniu zwolnienia. Nie przeczy temu również zdanie z uzasadnienia projektu obecnego kodeksu karnego, iż „Kodeks z 1997 r. znosi warunek spełnienia celów związanych z prewencją generalną”⁶². Świadczy to jedynie o intencjach projektodawców, a nie o obowiązującym stanie prawnym. Należy bowiem odróżniać to czym powinno być warunkowe zwolnienie od tego czym *de lege lata* ten środek probacyjny jest.

Z osobna należy odnotować interesujący pogląd M. Nowaka, według którego cele kary to pewne założenia, jakie powinny spełniać (cel sprawiedliwościowy, prewencja generalna, prewencja indywidualna oraz kompensacja). Dyrektywy wymiaru kary mają za zadanie efektywnie realizować cele kary. Z tego wynika, że cele są pojęciem nadrzędnym i z nich wynikają zasady i dyrektywy wymiaru kary. Bez uwzględnienia dyrektyw wymiaru kary nie można osiągnąć celów kary, a przecież warunkowe zwolnienie również ma służyć osiągnięciu tych celów⁶³. Osiągnięcie celu resocjalizacyjnego wobec sprawcy odbywającego karę izolacyjną nie powinno automatycznie skutkować warunkowym zwolnieniem, ponieważ nie jest to jedyny cel odbywania przez niego kary; kara pełni bowiem, przynajmniej częściowo, również funkcję retributywną.

Przedstawione powyżej argumenty przemawiają na rzecz tezy, iż *de lege lata* nie ma podstaw do zawężającej wykładni art. 77 § 1 k.k. Aktualnie obowiązująca regulacja nakazuje przyjąć, że przy orzekaniu o warunkowym przedterminowym zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności sąd powinien brać pod uwagę również ogólne dyrektywy wymiaru kary (w tym dyrektywę ogólnoprewencyjną), a nie tylko przesłanki wprost wymienione w art. 77 § 1 k.k., co oznacza, że na podstawie art. 56 k.k. przepisy art. 53, 54 § 1 i art. 55 k.k. powinny być stosowane z pewnymi modyfikacjami (np. bez uwzględniania funkcji limitującej winy, co sąd wziął już pod uwagę na etapie wyrokowania).

Powyższy wniosek abstrahuje od generalnej oceny, która z dwóch metod postępowania (uwzględnianie jedynie przebiegu resocjalizacji w trakcie wykonywania kary, czy też branie pod uwagę również dyrektyw z art. 53 i n. k.k.) jest merytorycznie słuszniejsza. Jeśli jednak uznać, że udzielanie warunkowego zwolnienia powinno być uzależnione tylko od wyników postępowania wykonawczego, to niezbędna jest nowelizacja ustawy karnej w zakresie tego środka probacyjnego⁶⁴. Należy zgodzić się z M. Nowakiem, iż ten cel można osiągnąć poprzez dodanie art. 77 § 3 k.k., który wyłączałby stosowanie art. 56 k.k. w przy-

⁶² Uzasadnienie rządowego projektu nowego kodeksu karnego, *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1997, s. 165.

⁶³ M. Nowak, *Glosa...*, op. cit., s. 103.

⁶⁴ Na potrzebę gruntownych zmian „w kierunku precyzyjnego i jednoznacznego ujęcia przesłanek prognozowania, co wykluczałoby możliwość ich dowolnej interpretacji, ułatwiło kontrolę instancyjną orzeczeń i czyniło je zrozumiałymi dla stron postępowania” wskazuje również S. Leleń, *Warunkowe...*, s. 1190.

padku warunkowego zwolnienia⁶⁵, za czym powinno jednak konsekwentnie pójść uchylenie art. 77 § 2 k.k., co odebrałoby sądowi w postępowaniu jurysdykcyjnym kompetencję do bezpośredniego wpływania (na podstawie okoliczności wymienionych w art. 53 i n. k.k.) na przebieg postępowania wykonawczego poprzez wprowadzanie obostrzeń w zakresie korzystania z warunkowego przedterminowego zwolnienia⁶⁶.

BIBLIOGRAFIA

- Cieślak W., *O niektórych rozwiązaniach w projekcie kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 6.
- Dąbkiewicz K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX 2018.
- Dębski R., *Recenzja monografii Jerzego Lachowskiego, Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 385, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 12.
- Filar M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2016.
- Giezek J. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, LEX 2012.
- Goniewicz G., *Pozytywna prognoza kryminologiczna jako przesłanka stosowania środków probacyjnych*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2017, z. 4.
- Góralski P., *Zagadnienie odpowiedniego stosowania dyrektyw wymiaru kary do środków zabezpieczających (art. 56 Kodeksu karnego)*, „Przegląd Sądowy” 2014, nr 2.
- Grześkowiak A., Wiak K. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Legalis 2019, nb 3.
- Hołda Z., Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX 2008.
- Kaczmarek T., *Ogólne dyrektywy sądowego wymiaru kary (w:) T. Kaczmarek (red.), System Prawa Karnego, t. 5: Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, Warszawa 2017.
- Kalisz T., *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności z perspektywy problemów z ustaleniem treści i kierunku prognozy kryminologicznej*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2013, t. 30.
- Kalisz T., Kwiecieński A., *Cele izolacji penitencjarnej w perspektywie odrzucenia idei przymusowej resocjalizacji*, „Przegląd Prawa i Administracji” 2013, t. 95.
- Kania A., *Kodeksowe uwarunkowania sądowego wymiaru kary – próba klasyfikacji. Część I*, „Wojewódzki Przegląd Prawniczy” 2016, nr 2.
- Kardas P., *Dyrektywy wymiaru kary łącznej*, w: W. Wróbel (red.), *Nowelizacja prawa karnego 2015. Komentarz*, Kraków 2015.
- Konarska-Wrzosek V. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2018.
- Kosiada M., *Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 13 października 2004 r., sygn. II AKzw 685/04*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 5.
- Kowalewska-Łukuć M., *Ogólne dyrektywy wymiaru kary*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 9.
- Królikowski M., Zawłocki R. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz do artykułów 1–116*, Legalis 2017.

⁶⁵ M. Nowak, *Glosa...*, s. 109.

⁶⁶ Na temat funkcji jakie może pełnić warunkowe zwolnienie zob. T. Kalisz, *Warunkowe...*, s. 187–190.

- Lachowski J., *Instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia*, „Państwo i Prawo” 2008, nr 2.
- Lachowski J., *Przesłanka materialna warunkowego przedterminowego zwolnienia na gruncie kodeksu karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 11.
- Lachowski J., *Warunkowe zwolnienie z reszty kary pozbawienia wolności*, Warszawa 2010.
- Lachowski J. (red.), *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Legalis 2018.
- Lelental S., *Warunkowe przedterminowe zwolnienie*, w: M. Melezini (red.), *System Prawa Karnego*, t. 6: *Kary i inne środki reakcji prawnokarnej*, Warszawa 2016.
- Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, LEX 2010.
- Melezini M., *Ustawowy a sądowy wymiar kary*, w: T. Kaczmarek (red.), *System Prawa Karnego*, t. 5: *Nauka o karze. Sądowy wymiar kary*, Warszawa 2017.
- Mozgawa M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2020.
- Nowak M., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego 7 sędziów z 26.4.2017 r.*, I KZP 2/17, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2018, z. 2.
- Pilch A., *Prewencyjne wyłączenie warunkowego przedterminowego zwolnienia (na marginesie projektowanej zmiany art. 77 k.k.)*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2018, z. 4.
- Postulski K., *Glosa do postanowienia SN z dnia 8 stycznia 2014 r.*, IV KK 253/13, LEX/el. 2014.
- Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX 2017.
- Postulski K., *Przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia. Glosa do postanowienia s. apel. z dnia 22 października 2015 r.*, II AKzw 1039/15, LEX/el. 2016.
- Postulski K., *Przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia. Glosa do uchwały 7 sędziów SN z dnia 26 kwietnia 2017 r.*, I KZP 2/17, LEX/el. 2018.
- Postulski K., *Stosowanie przepisów kodeksu karnego w postępowaniu wykonawczym (wątpliwości, niespójności, propozycje)*, w: P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, LEX 2012.
- Przybyłczak L., *Instytucja warunkowego przedterminowego zwolnienia w nowym kodeksie karnym i kodeksie karnym wykonawczym*, „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 9.
- Raglewski J., *Model nadzwyczajnego złagodzenia kary w polskim systemie prawa karnego (analiza dogmatyczna w ujęciu materialnoprawnym)*, Kraków 2008.
- Skupiński J., *Środki probacyjne w prawie polskim – de lege ferenda*, w: P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel (red.), *Państwo prawa i prawo karne. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, t. 2, LEX 2012.
- Szczepaniec M., *Wybór optymalnej kary w świetle dyrektyw wymiaru kary*, „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 3.
- Szczygieł G.B., *Cele wykonywania kary pozbawienia wolności - kilka refleksji*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2017, t. 43.
- Szczygieł G.B., *Warunkowe przedterminowe zwolnienie a prewencja generalna*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2008, t. 19.
- Stefańska B.J., *Quantum odbytej kary pozbawienia wolności jako przesłanka warunkowego zwolnienia*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 4.
- Stefański R.A. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Legalis 2020.
- Stefański R.A., *Przegląd uchwał Izby Karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego materialnego, prawa karnego wykonawczego, prawa karnego skarbowego i prawa wykroczeń za 2017 r.*, „Ius Novum” 2019, nr 1.
- Uzasadnienie rządowego projektu nowego kodeksu karnego, Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1997.

Wiciński G., *Glosa do postanowienia Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 23 marca 1999 r., sygn. II AKz 114/99 (nie publ.)*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 7–8.

Wróbel W., Zoll A. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część I. Komentarz do art. 53–116*, LEX 2016.

Wróbel W., Zoll A. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116*, LEX 2016.

WARUNKOWE PRZEDTERMINOWE ZWOLNIENIE Z ODBYCIA RESZTY KARY POZBAWIENIA WOLNOŚCI A OGÓLNE DYREKTYWY WYMIARU KARY

Streszczenie

Artykuł dotyczy możliwości stosowania ogólnych dyrektyw wymiaru kary (w tym dyrektywy ogólnoprewencyjnej) w przypadku udzielania skazanemu warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia kary pozbawienia wolności. Według jednego z poglądów art. 77 § 1 Kodeksu karnego określa przesłanki warunkowego zwolnienia w sposób enumeratywny, co uniemożliwia stosowanie art. 53–55 k.k. Zgodnie ze stanowiskiem opozycyjnym, art. 56 k.k. nakazuje uwzględnić również ogólne dyrektywy wymiaru kary. Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 26 kwietnia 2017 r., I KZP 2/17, opowiedział się za pierwszą koncepcją. Autor tekstu podaje wiele argumentów przemawiających za przyjęciem przeciwnego poglądu. O ile sam art. 77 § 1 k.k. kładzie nacisk jedynie na osiągnięcie celu resocjalizacyjnego, to w art. 56 k.k. nakazuje się stosować również ogólne przepisy dotyczące wymiaru kary. Pomimo że udzielenie warunkowego zwolnienia nie stanowi wymiaru kary, to jednak modyfikuje skutki orzeczenia o karze, więc powinno respektować cele, zasady i dyrektywy wymiaru kary. Ustawodawca w art. 77 § 2 k.k. zezwolił sądowi w postępowaniu jurysdykcyjnym na zaostrenie warunków co do korzystania ze zwolnienia. Sąd podejmuje decyzję w tym przedmiocie jedynie na podstawie art. 53–55 k.k. Nie może tego uczynić na podstawie art. 77 § 1 k.k., ponieważ sprawca nawet nie rozpoczął wykonywania kary.

Słowa kluczowe: prawo karne, środki probacyjne, dyrektywy wymiaru kary, warunkowe przedterminowe zwolnienie

PAROLE VERSUS GENERAL DIRECTIVES ON PUNISHMENT

Summary

The article concerns the possibility of applying general directives of imposition of penalty (including general crime prevention) in the case of granting a sentenced person conditional release from deprivation of liberty. According to one of the views, Article 77 § 1 of the Penal Code sets out the grounds for conditional release in an enumerative manner, which prevents the application of Articles 53–55 of the Penal Code. According to the opposition's view, Article 56 of the Penal Code orders also to take into account the general directives of imposition of penalty. The Supreme Court in its resolution of 26 April 2017, I KZP 2/17, supported the first concept. The author of the text gives a number of arguments for adopting the opposite

view. As far as Article 77 § 1 puts emphasis only on achieving the resocialization goal, Article 56 also orders the use of general directives of imposition of penalty. Although the granting of conditional release does not constitute a imposition of penalty, it modifies the effects of a penalty decision, so it should respect the objectives, principles and directives of the penalty. The legislator in Article 77 § 2 allowed the court in jurisdiction proceedings to tighten the conditions for using the releasing. The court makes a decision in this case only on the basis of Articles 53–55. He cannot do it pursuant to the Article 77 § 1, because the perpetrator did not even start the penalty.

Key words: penal law, probation measures, directives of imposition of penalty, conditional release from deprivation of liberty

Cytuj jako: Kmał K., *Warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności a ogólne dyrektywy wymiaru kar*, „*Ius Novum*” 2021 (15) nr 3, s. 47–65. DOI: 10.26399/iusnovum.v15.3.2021.21/k.kma

Cite as: Kmał, K. (2021) ‘Parole versus general directives on punishment’. *Ius Novum* (Vol. 15) 3, 47–65. DOI: 10.26399/iusnovum.v15.3.2021.21/k.kma

